РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 6 (49)

Заснований в 1996 році

Рівне − 2013

ББК 74.20
О - 59
УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379
Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 6 (49). — Рівне: РДГУ, 2013. — 210 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних питань викладання іноземної мови за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми германського та романського мовознавства», проведеної Рівненським державним гуманітарним університетом, та з проблем вищої освіти за матеріалами міжнародної науково-методичної конференції «Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи розвитку», яка відбулась у Луцькому національному технічному університеті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:
Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).
Заступник головного редактора:
Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);
Безкоровайна Ольга Володимирівна − доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);
Карпенчук Світлана Григорівна –доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);
Малафіїк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Петренко Оксана Борисівна − доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);
Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Руденко Володимир Миколайович − доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);
Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);
Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 26.04.2013 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: *33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет*

ISBN 966 — 7281 — 09 — 08. © Рівненський державний гуманітарний університет, 2013

УДК: 378. 147: 81’ 243 (07) **Л. О. ПАВЛОВСЬКА**

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ЛОГІКО-СЕМІОТИЧНИХ ОПОЗИЦІЙ У ПРАГМАСЕМАНТИЧНОМУ ВИВЧЕННІ ВЕРБАЛЬНИХ ФОРМУЛ ПОБАЖАНЬ РІЗНОСТРУКТУРНИХ МОВ

Резюме. *У статті проаналізовано благо/злопобажання у різностуктурних мовах на основі логіко-семіотичної опозиції у прагмасемантичному та лінгвокультурологічному аспектах.*

Ключові слова: *вербальні формули побажань, благопобажання, зло побажання, логіко-семіотична опозиція.*

Постановка проблеми. Наявність дуальності в основних поняттях навколишньої дійсності у архаїчних суспільствах сьогодні в наукознавстві не викликає сумніву. Встановлено, що у первісних суспільствах переважають символічні системи класифікації явищ зовнішнього світу, які ґрунтуються на бінарному принципі. Вони мають антропоцентричне підґрунтя, так як на перше місце ставилося прагнення людини всі явища дійсності сприймати у контексті користі/шкоди по відношенню до себе або своєї соціальної групи, та експлікують архаїчну мовну картину світу. Символіка протиставлення ґрунтується на позитивному оцінному змісті першого конституанта і негативному – другого. Групування вербальних формул побажань на підставі логіко-семантичного критерію дасть змогу систематизувати прагматично і семантично сумірні мовні одиниці, що диктуються культурними чинниками у різноструктурних мовах із врахуванням оцінки та впливу на адресата.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про значущість протиставлень щодо мовної системи вперше заговорили представники лінгвістичного структуралізму Празької школи [3, 46], а пізніше опозитивний метод був транспонований і на дослідницькі парадигми інших наук, зокрема й культурології, етнології та етнолінгвістики. Саме опозиційні пари формують межі поля смислів культури. Одна частина цих пар – культурно специфічна, інша – представлена майже у всіх лінгвокультурах. Так, для опису картини світу слов’ян у давньому періоді В’яч. Вс. Іванов і В. Топоров, а слідом за ними й Тищенко, використовували в своїх роботах такі семантичні опозиції: *життя/смерть, близький/далекий, верх/низ, небо/земля, правий/лівий, живий/мертвий, добро/зло* тощо. Такий підхід дає можливість сегментувати не тільки дійсність у цілому, а й текстову картину світу, одним із сегментів якої, на думку Т. Голі-Оглу, є ритуальна картина світу. А. Байбурін вбачає у реконструкції архетипних рис мислення цілісність архаїчної культури, які детермінують міфо-ритуальний сценарій і передаються цілими блоками, моделями. Лексико-семантичну структуру благопобажань в російській мові за мотиваційними моделями і концептосферами й протиставленнями – *щастя/нещастя, доля/недоля* досліджено в дисертації Г. Урбанович. А.Штейнгольд виокремлює кілька семантичних груп пейоративних побажань, організованих за локативно-семіотичною ознакою релігійного простору. Аналіз функціонально-синтаксичних моделей оптативних висловлювань російської мови проведено М. Гусаренко у прагмасемантичному аспекті.

Метою статті є здійснення лінгвокультурологічного аналізу вербальних формул побажань на основі логіко-символічної системи протиставлень у різноструктурних мовах із врахуванням їх прагматичного потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У первісному членуванні світу на перше місце ставилося прагнення людини всі явища дійсності сприймати у контексті користі або шкоди для себе, своєї соціальної групи і кожну з наявних світоглядних опозицій розглядати як рефлексію основного протиставлення сприятливий/несприятливий. У архаїчній свідомості носіїв досліджуваних мов зло було нерозривно пов’язане із добром через низку бінарних протиставлень *лівий – правий, чорний – білий, життя – смерть, верх – низ, прямий – кривий* тощо (В. Іванов, В. Топоров, М. Толстой, О. Тищенко), однак, як свідчить зібраний нами матеріал, вихідним протиставленням у системі семантично полярних благопобажань та злопобажань було семіотичне протиставлення ***свій – чужий*** як таке, що має універсальний характер для всіх народів світу.

Образи, що лежать в основі внутрішньої форми благопобажань імплікують ідею вербальних дій – стимуляторів задоволення, радості людини, приємних та неприємних емоцій. Їх семантична структура містить ідею позитивних переживань, відображаючи інтегровані позитивні емоції адресанта, реалізовані через побажання благ та усього, що з ним асоціюється. Своєю формою благопобажання апелюють до джерел безпеки – вони людині сприяють: укр. *Боже вам ударуй на тіло здоров’є, на душу спасеніє.* [11, 309], *May the good saints protect you* [14, 34], болг. *Да те поживи господ триста години.* – Да бъде дълголетен [12, 564], *Hodně štěstí a zdraví* [13, 735].

Злопобажання, навпаки, відбивають негативний емоційний стан адресанта та його психічні реакції щодо проявів та рефлексій адресата, пов’язаних із різними проявами зла. Виражаючи інтегровані негативні емоції адресанта (заперечення, незгоду, обурення, роздратування), вони апелюють до джерел небезпеки для людини, до усього, що у концептуальній та мовній картинах світу є уособленням зла – несприятливим для людини. Наприклад: англ. *Go to the Dickens* [1, 433], укр. *К бісу* [2, 33-34], болг. *Земята да се разтвори, та жиф да го погълне* [12, 577]ч. *Jdi ke všem čertům rohatým* [13, 310-311].

Двочленне аксіологічне протиставлення “свого” та “чужого” особливо характерне для архаїчної, повсякденної свідомості, для колективного несвідомого: чужий (cizí) – від гот. *thiuda*, лит. *tautà* “народ”, відповідно, чужі – ті, що не належать до моєї сім’ї, родини, люди”. Етнографи дослідили, що у селян завжди

присутнє відчуття небезпечності “чужих” територій, найменш небезпечними вважали свій дім і обійстя, решта ділянок вже становили певну загрозу для життя [9, 51]. Не випадково серед прокльонів виокремлюються також і так звані “відсилки” (“отсылки”) чи посили (“посылы”) (у В. Мокієнка), посилки (“посылки”) (у Ю. Левіна) – “формули, що позначають місце відсилання адресата – “чужий” простір, особливо сприятливе для впливу нечистої сили (баня, болото, ліс, перехрестя та ін.), невизначені локуси (*никуда, куди люди не ходять*), локуси міфологічних персонажів (*к черту, к лешему*), тілесний низ”. Їх семантичним ядром є відсторонення адресата від адресанта: укр. *Нехай іде на ліса, на болота, на ницькії лози, на сухії очерети, на широкий лист* [8, 332], англ. *Go to blazes* [1, 433], болг. *Иди на оня свет* [12, 577], ч. *Jdi do háje, Jdi za humna, Jdi na krkavčí zámek* [13, 311].

На думку багатьох дослідників, очевидним є, що егоцентризм – елемент будь-якої культури. Це комплекс уявлень, переконань, згідно з якими “своє” є центром, мірилом усього, порівняльною шкалою для усіх інших людей і соціальних груп. Егоцентризм – це аргумент на користь етичного дуалізму, за яким усе хороше у соціальному світі пов’язане із індивідуальним чи соціальним Я, натомість усе погане, ганебне, непорядне приписується іншому, не-Я. Егоцентризм виходить із дефінітивної аксіоматичності культурної вищості “свого” над “чужим” [6, 140-160].

Саме опозиція ***свій – чужий*** була покладена в основу соціальної організації племені, що поділялося на дві екзогамні половини, шлюби між якими були заборонені. Найголовнішою особливістю ранніх культур було те, що дуальний розподіл колективу символізувався через полярні дуальні символи, які пов’язувалися з кожною із половин племені. О. Тищенко пише, що “у найбільш загальному вигляді “своє” – це те, що належить людині, засвоєне нею, близьке й безпечне, а “чуже” – нелюдське, небезпечне, тваринне, належне богам, потойбічне і віддалене від людини” [10, 4].

Культурний зміст вербальних формул побажань як знаків культури апелює передусім до міфопоетичних, релігійних уявлень. Благопобажання і злопобажання як реліктові уламки давнього магічного ритуалу є культурно значущими феноменами, які у сучасному суспільстві позначені виразною архаїкою. Культура входить у ментальний світ і адресанта, і адресата побажань, відображаючи вербальне її вираження за посередництвом носіїв досліджуваних мов. Аналізований матеріал дає підстави говорити про взаємодію “свого” і “чужого” у системі вербальних формул побажань в усіх мовах, що вивчаються. Виходячи з того, що благопобажання – це слово-дар (як джерело безпеки), цілком вмотивовано можна говорити про благопобажання як залучення “чужого” до стану “своїх”. А. Гуревич зауважує: “Встановлення дружніх зв’язків, укладення шлюбу, гостина, поминальний обід, успішне завершення торгівельної угоди чи мирних переговорів… супроводжувалося взаємними подарунками” [4, 234-235]. Будь-який дар передбачав взаємність. Згадаймо хоча б надзвичайно важливу роль дарообміну хлібами, рушниками тощо у весільному обряді [7, 63-70].

На нашу думку, у даному разі об’єкт, що з погляду сакральної значущості потребує охорони, те, що містить життя та може його примножити, береться під заступництво адресантом. Вербально відсилаючи адресата у сферу джерел безпеки, суб’єкт залучає тим самим адресата до стану “своїх” незалежно від того, чи адресат сам виступає суб’єктом імперативності (укр. *Будь здорова, як вода, багата, як земля, щаслива, як зоря* [8, 318], *Будь здоров (здоровий)* [2, 61-62], *Живи здоров та багатий* [8, 321], ч. *Měj se dobře, Měj všechno do Boha* [13, 734], чи адресант виступає у ролі прохача блага для адресата (англ. *God (Lord) bless you* [1, 119], укр. *Дай, Боже, разом двоє – щастя і здоров’я* [8, 320], *Дай, Боже, жартувати, аби не хорувати* [8, 320], болг. *Бог да ми те оздравее* [12, 561], *Бог да ти чува здравето* [12, 562]. Залучення “чужого” (адресата) до “своїх” (з погляду адресанта) завершується за правилами етикету “віддарюванням” – перлокуцією “*Дякую”*. Цікаво, що В. Махек слово *dík* “дякую, дяка” пов’язує з німецьким *denk-* (пор. *denken* “думати; також – добра думка”, що пізніше змінилося у *dank)*. Німецький розвиток слова *dank* вчений пояснює так: за дар або за добру службу у разі, якщо людина не може своєю чергою віддячити даром або доброю службою, вона повинна виявити принаймні *uznalou mysl* – слова визнання, тобто словесну подяку, пор. також рос. *благодарю*: “благо + дарю”, тобто віддячую тобі тим же даром. Якщо розглядати слово у вербально-магічному контексті як дію, то у багопобажаннях даром є слово-конструктивна дія.

Натомість злопобажання – це символічне вилучення адресантом “свого” зі стану “своїх”, перетворення його на “чужого” за вчинене зло у будь-якому його вияві (у В. Даля *проклинать* “лишать благоволенья, изгонять от себя, лишая наслѣдия і всякаго общенія”, тобто “отлучать” [5, 490] – відлучати від себе. Даром відтак виступає слово-деструктивна дія, локалізована у сферах джерел небезпеки. Втім, якщо у царині благопобажань віддарювалося також слово-дія, то у сфері прокльонів віддарювання як перлокуція зорієнтована на актантний, а не вербальний аспект. Вербально вилучаючи “свого” зі “своїх”, адресант сподівається на усвідомлення адресатом своєї провини, зміну його на краще. Спонукає до цього адресата вербальна агресія адресанта через пониження соціального статусу адресата, звинувачення його у знайомстві з нечистою силою, відсилання у сферу дій нечистих сил, хвороб, нещасть тощо.

Висновки. Отже, як бачимо, вербальні формули побажань як система специфічних мовних знаків має чітку логіко-семіотичну структуру, у якій основні опозиції тісно взаємодіють між собою, увиразнюючи людський чинник. У семантичній структурі побажань чітко проступає культурний складник, взаємодіючи з експресивністю як провідною онтологічною рисою їхнього мовленнєвого призначення – передавати через

почуття адресанта його ставлення до проявів та рефлексій адресата, виступати засобом вербального впливу на нього. Тут основне навантаження перебирає на себе прагматичний компонент (експресивність, емоційність, оцінність), натомість предметно-понятійний зміст виявляє стійку тенденцію до згасання у напрямку від добропобажань до злопобажань і лише різною мірою актуалізується на його тлі. Така семантична специфіка вербальних формул побажань зумовлена тим, що і ті, й інші маніфестують суб'єктивні смисли. Культурний складник семантики побажань як знаків культури апелює до міфопоетичних, релігійних уявлень. Виявляється інтеркультурна константа християнської символіки благопобажань і злопобажань, яка концентрується у надрах вербальної магії навколо бінарностей ***добро – зло*** та ***свій – чужий***, семантично ґрунтуючись на логіко-семіотичних протиставленнях. На фоні опозиції *свій – чужий* є доцільним проводити аналіз інших бінарних протиставлень в контексті благо/злопобажань: життя – смерть, здоровий – хворий, чистий – нечистий тощо. Адже зосередження на мотивах вибору саме такої форми зіставлення побажань дасть змогу реконструювати культурні мотиваційні складники у системі інтеркультурних та інтермовних чинників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник / К.Т. Баранцев. – К.: Рад. школа, 1969. – 1052 с.
2. Білоноженко В.М. Фразеологічний словник української мови: у 2 кн / В.М. Білоноженко. – К.: Наукова думка, 1999. – Кн. 1. – 1999. – С. 528; Кн. 2. – 1999. – С. 529.
3. Булыгина Т. В. Пражская лингвистическая школа / Т. В. Булыгина // Основные направления структурализма. – М., 1964. – 287 с.
4. Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры / А. Я. Гуревич. – М., 1984. – С. 234-235.
5. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка в 4 т. / В. И. Даль. – М.: Русский язык, 1999 – Т. 1: А – З – 1999. – 699 с.
6. Душенко К. В. "Лях" и "москаль": взаимные стереотипы поляков и русских / К. В. Душенко // Человек: образ и сущность. Слово и культура. Ежегодник. – М., 2003. – С. 140-160.
7. Мілева І. В. Лексичні і фразеологічні особливості давнього й сучасного весілля / І. В. Мілева // Лінгвістика: зб. наук. праць. – Луганськ: ДЗ "ЛНУ ім. Т. Шевченка", 2008. – № 2 (14). – С. 96-103.
8. Пазяк М. М. Прислів'я та приказки. Взаємини між людьми / [упорядк. М. М. Пазяк]. – К.: Наукова думка, 1991. – 440 с.
9. Попович М. В. Мировоззрение древних славян / Мирослав Владимирович Попович. – К.: Наукова думка, 1985. – 167 с.
10. Тищенко О. В. Мовно-культурний образ „своїх" і „чужих" в етнономінаціях: семантика і прагматика (на матеріалі західно- і східнослов'янських мов і фольклору) / О. В. Тищенко // Слов'янський вісник: зб. наук. праць. – Серія "Філологічні науки". – Вип. 7. – Рівне, 2008. – С. 3-4.
11. Франко І. Галицько руські народнї приповідки / І. Франко. – Львів: Наукове товариство імени Шевченка, 1901 – (Етнографічний збірник). – Т. 1. – Вип. 1 : А – Відати – 1901. – 200 с.; Т. 1. – Вип. 2 : Відати – Діти – 1901. – 195 с.; Т. 2. – Вип. 1 : Діти – Книш – 1907. – 300 с.; Т. 2. – Вип. 2 : Кравець – П'ять – 1908. – С. 301 – 612; Т. 3. – Вип. 1: Рабунок – Час – 1910. – 300 с.; Т. 3. – Вип. 2 Час – Ячмінь – 1910. – С. 301 – 541.
12. Българско народно творчество: в 12 т. / [ред. кол. Д. Осинин]. – София: Български писател, 1963. – Т. 12: Пословици, поговорки, гатанки. – 1963. – 710 с.
13. Čelakovský F. L. Mudrosloví národu slovanského ve příslovích / F. L. Čelakovský. – Praha: LIKA KLUB, 2000. – 926 s.
14. Skelton R. Spellcraft. A handbook of invocations, blessings, protections, healing spells, binding and bidding / R. Skelton. – Toronto, 1978. – 195 p.

Л. А. ПАВЛОВСКАЯ. УПОТРЕБЛЕНИЕ МЕТОДА ЛОГИКО-СЕМИОТИЧЕСКИХ ОППОЗИЦИЙ В ПРАГМАСЕМАНТИЧЕСКОМ ИЗУЧЕНИИ ВЕРБАЛЬНЫХ ФОРМУЛ ПОЖЕЛАНИЙ РАЗНОСТРУКТУРНЫХ ЯЗЫКОВ

Резюме. *В статье проанализированы благопожелания и проклятия в разноструктурных языках на основе логико-семиотических оппозиций в прагмасемантическом и лингвокультурологическом аспекте.*

Ключевые слова: *вербальные формулы пожеланий, благопожелания, проклятия, логико-семиотическая оппозиция.*

L. O. PAVLOVSKA. USE OF SEMIOTIC CONTRASTING METHOD OF IN PRAGMATIC LEARNING OF VERBAL PATTERNS OF BLESSINGS IN DIFFERENT LANGUAGES

The summary. *The article deals with formulae of blessings and curses in the languages of different structures, viewing semantic, pragmatic, linguistic and cultural aspects.*

Key words: *verbal patterns of wishes, blessings, curses, semiotic contrasting.*

Одержано редакцією 20.03.2013 р.

З М І С Т

Розділ 1. ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ТА ДІАЛОГУ КУЛЬТУР. ……. 3
ПЕРЕДМОВА. ……..…… 3
Антоненко Н.Є. Навчання іноземної мови у світлі теорії множинного інтелекту Г. Гарднера. …… 4
Безкоровайна О.В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови у контексті парадигми особистісно зорієнтованої освіти. ……..... 6
Бігунова С.А., Зубілевич М.І. Використання символічних власних імен-антропонімів при вивченні лексичних одиниць. …….. 11
Бойко Н.Г. Засоби формування міжкультурної компетенції учнів на уроці іноземної мови в середній школі. ……..... 14
Вєтрова І.М. Контекстний підхід у навчанні майбутніх учителів іноземної мови. ……. 17
Воробйова Л.М. Мовленнєве спілкування як засіб навчання іноземної мови. ……. 21
Гаєва Н.І. Методична організація вправ для навчання читання за принципом типології. …….. 23
Горобець І.А. Формування особистісної культури викладача іноземної мови в контексті діалогічного мислення. …… 26
Гронь Л.В. Організація підготовчої роботи до вільного переказу іншомовного тексту. …… 28
Губіна А.М. Проблеми розвитку креативності у студентів технічних спеціальностей засобами технології проектування. …… 31
Джава Н.А. Робота з літературними текстами на занятті з німецької мови як іноземної. …….. 34
Дзюбишина Н.Б. Стратегії навчання іноземних мов як лінгводидактична проблема. …… 36
Забіяка І.М. Особливості впровадження інтернет-технологій в організацію самостійної роботи при вивченні іноземної мови. ……..... 40
Касаткіна О.В. Особливості формування мовної особистості у контексті діалогу культур. ……. 43
Кочубей О.С. Шляхи формування усної перекладацької компетентності студентів-філологів. ……. 45
Лавриненко О.Л. Гендерні особливості мовних якостей студентів у процесі викладання іноземної мови. ……..... 49
Лобанова С.І. Взаємозв'язок між особливостями навчально-виховної системи та природним і соціальним середовищем у римському суспільстві родового періоду. ……..... 52
Мазурок О.М. Мотиваційно-смислова готовність майбутнього вчителя іноземної мови до виконання професійної діяльності. ……... 55
Мартинюк А.П. Психолого-педагогічна проблема формування комунікативних навичок у студентів технічних спеціальностей засобами методу проекту на заняттях з іноземної мови. …….. 57
Мезін В.Г. Назви вправ у навчанні англійської мови. …….. 60
Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З. Комунікативно зорієнтоване навчання підлітків іноземної мови: теоретико-методологічний дискурс. …….. 63
Моісеєва О.С. Формування професійної культури майбутнього вчителя іноземної мови. ……. 68
Михальчук Ю.О. Використання терапевтичної метафори (притчі) у професійній підготовці менеджера. …… 70
Мороз Л.В. Трофімчук В.М. Комунікативна методика навчання іноземної мови студентів професійно-природничого спрямування. …… 74
Набочук О.Ю. Становлення екологічної культури майбутнього педагога в сучасних умовах функціонування вищої освіти. …….. 77
Павловська Л.О. Застосування методу логіко-семіотичних опозицій у прагмасемантичному вивченні вербальних формул побажань різноструктурних мов. …… 81
Палій В.П. Особливості взаємодії лексики та граматики в навчанні французької мови. …… 84
Перішко І.В. Роль іноземної мови у процесі професійної підготовки менеджерів з туризму. ……... 86
Середюк Л.А. Моделювання мовленнєвих ситуацій на уроках іноземної мови як фактор інтенсифікації навчання. ……..... 88
Станіславчук Н.І. Відбір англомовного країнознавчого текстового матеріалу для формування усномовленнєвої компетенції старшокласників. …… 91
Столярчук О.В. Ділова гра на уроках німецької мови як засіб професійного самовираження старшокласників у загальноосвітніх навчальних закладах у контексті особистісно зорієнтованого підходу. ……..... 93
Третьякова К.В. Формування самоосвітньої компетенції в процесі вивчення латинської мови. …….. 96
Фрідріх А.В. Формування крос-культурної компетентності студентів-філологів у контексті діалогу культур. ……..... 98
Шовковий В.М. Система навчання класичних мов у контексті загальної теорії систем. …… 101
Шульжук Н.В. Пріоритетні підходи до вивчення мовних одиниць в аспекті сучасних наукових лінгвістичних парадигм. ……..... 104
Юрків А.Я. Педагогічні засади здійснення категорії оцінки та способів її вираження у сучасній французькій мові. …….. 108

Яцюрик А.О. Теоретико-методичні засади вивчення особистісних корелятів креативності людини. …….. 110
Розлід 2. ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. …… 113
ПЕРЕДМОВА. …… 113
Білоус Т.Л. Залежність рівня підготовленості майбутніх працівників органів внутрішніх справ до професійної діяльності від їх емоційного стану. …….. 113
Варецька О.В. Розвиток соціальної компетентності вчителя початкових класів в умовах соціокультурного середовища сільської школи. …….. 118
Горобець Т.В., Шкоба В.А. Модель організаційно-методичного забезпечення практики студентів педагогічного коледжу відділення «Музичне мистецтво» в дошкільних навчальних закладах. ……..... 123
Гулай О.І. Акмеологічні та синергетичні засади неперервного навчання майбутніх будівельників. …… 126
Димар Н.М., Поліник С.І., Романенко О.В. Значення біоетики у формуванні природничо-наукової компетенції при вивченні біології. ……..... 131
Долуда А.В. Формування цілей навчання проектуванню харчових підприємств майбутніх інженерів-технологів. …….. 134
Єршова Л.М. Формування системи виховних ідеалів міщанського стану підросійської України. ……. 136
Зарицька А.А. Сутність та структура готовності до професійної самореалізації майбутнього вчителя музики. …….. 141
Ільмінська О.О. Структурування змісту навчання майбутніх інженерів-технологів з технології хлібобулочних виробів. …….. 144
Кирмач Г.А. Цінність іншої людини: аналіз поняття. …… 147
Козіброцький С.П., Файдевич В.В. Технологія конструювання навчального процесу фізичної культури. ……..... 152
Козяр М.М., Сасюк З.К. Опорні кресленики як ефективний інноваційний засіб вивчення правил нанесення розмірів. …… 154
Колосова Л.М. Організаційно-педагогічні умови підвищення ефективності управління професійним розвитком методистів районних (міських) науково-методичних установ. …….. 158
Кравчук М.Г., Головченко О.В., Жгут О.А., Романенко О.В. Реалізація принципу наступності в процесі засвоєння базових біологічних знань студентами-медиками. …….. 161
Лепкий М.І., Подоляк В.М., Саварин П.В. Оцінка готовності студентів-магістрів вищого технічного навчального закладу до педагогічної діяльності. …… 165
Олексів Н.А. Теоретичні засади організації самостійної роботи студентів вищих технічних навчальних закладів. …….. 167
Павленко О.М. Проблема джазової імпровізації у змісті інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики. …… 171
Падалко А.М., Падалко Н.Й. Педагогічні аспекти міжпредметної взаємодії в процесі багаторівневої підготовки майбутніх інженерів-електриків. …….. 173
Полухтович Т.Г. Участь вищої освіти України в Болонських перетвореннях. ……..... 177
Поніманська Т.І. Динаміка формування готовності студентів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку. …….. 179
Потапюк Л.М., Потапюк І.П. Докторські програми як складова модернізації системи вищої освіти в Україні. …… 186
Романовська Т.І., Левчук Н.І. Організація освіти у вищій школі. …… 189
Руда О.Ю. Деякі аспекти інтеграції знань студентів у процесі вивчення біологічних дисциплін у медичних вишах. ……... 191
Триндюк В.А. Академічна мобільність студентської молоді Волині: проблеми та перспективи розвитку. ……... 193
Щербініна О.М. Методологічні засади інструментально-виконавської підготовки музиканта-педагога в системі мистецької освіти. …… 196
Янцур М.С. Профорієнтаційна підготовка майбутніх педагогів у системі вищої освіти. …… 199
Відомості про авторів. …….. 206